

ÓTOTT NOÉMI

Célkeresztben

„ÉLETPÁLYÁK CÉLKERESZTBE”



SZTE - Belvedere
Szeged, 2011
174 oldal

”

Cesare Pavese és Elio Vittorini – Életpályák célkeresztben címmel jelent meg 2011-ben Szegeden az SZTE Olasz Nyelvi és Irodalmi Tanszéke és a Belvedere Meridionale közös kiadásában, Dávid Kinga és Madarász Klára szerkesztésében az a kötet, amely a szegedi SZAB székházban 2009. június 19-én Cesare Pavese és Elio Vittorini születésének 100. évfordulója alkalmából megrendezett tudományos konferencián elhangzott előadások anyagát tartalmazza.

A tanulmányok szerzői a kötetben található írások sorrendjében: Sárközy Péter, Madarász Imre, Fried Ilona, Madarász Klára, Luigi Tassoni, Puskás István, Pálmai Nóra, Szkárósi Endre, Kelemen János, Szabó Tibor, Biernaczky Szilárd, Dávid Kinga, Bárdos Judit és Alessandro Rosselli – budapesti, debreceni, pécsi, római, szegedi egyetemek elismert professzorai, kutatói.

A kötet borítója korszakidéző: a fekete háttér, a fekete-fehér fényképek megteremtik az alaphangulatot az olvasóban. Az egyszerű és letisztult képi világ nagyszerű kezdése egy tanulmánykötetnek, amely két olyan szerző munkásságával foglalkozik, akik egész élete útkeresés, menekülés volt a kegyetlen kor könyörtelen valósága elől. A cím hatásos, találó. Célkeresztbe állítja a két szerzőt, ráfókuszál alakjukra, de nem egy problémát dolgoz fel, ennél sokkal többet ad: új értelmezési lehetőségeket, új nézőpontokat. Pontosan ebben áll a kötet jelentősége: egyszerre vannak jelen a hagyományos műértelmezések és az a többféle, újfajta látásmód, amely kiindulópontként szolgálhat a további vizsgálódásokhoz és elemzésekhez.

A 14 szerző 15 tanulmányából összeállított kötet igazi „csemege” a szélesebb magyar olvasóközönség számára (is): a szakmai körökben eddig is ismert és kutatott, az itálianisztikával és ezen belül is a 20. századi irodalommal foglalkozók számára megkerülhetetlen két szerző, Elio Vittorini és Cesare Pavese világhírük ellenére az átlag magyar olvasó számára kevésbé ismertek.

Figyelemreméltó megoldásokkal éltek a könyv szerkesztői a kötet összeállításakor, kifejezetten érdekes a tanulmányok sorrendje, helye, egymásutánisága: Pál József előszava után előbb Vittorini alakjára irányul a célkereszt, majd Vittorini és Pavese „sorsa” keresztezi egymást, végül Pavese kerül a középpontba.

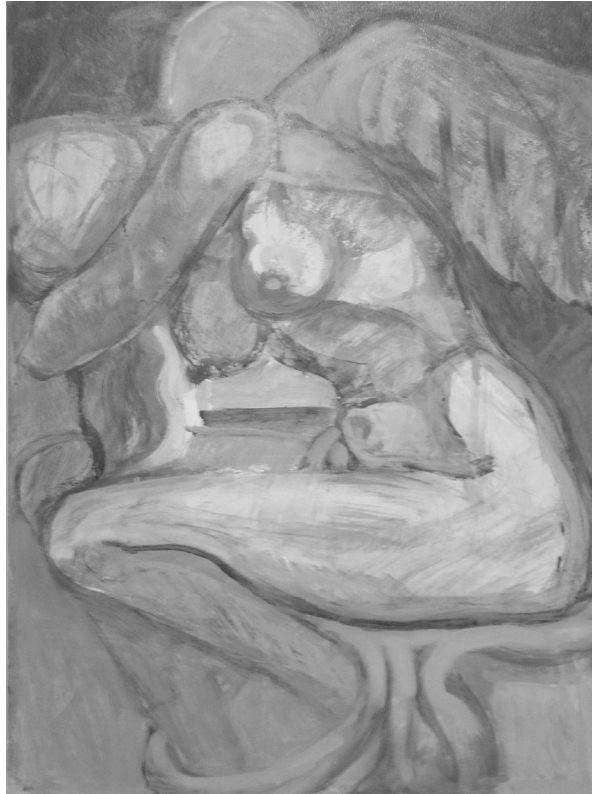
Az első három tanulmány Vittorini munkásságával foglalkozik. Sárközy Péter teszi mindent a korszak politikai- és művészeti irányzatainak elemzésén keresztül. Olaszország a II. világháború után: ez tágabb értelemben Vittorini tevékenységének színhelye. Szűkebb értelemben pedig az „Il Politecnico” című folyóirat – az „új kultúra”, az új valóság szemlélet és művészi világ kiépítésének eszköze. Madarász Imre magyar párhuzammal él, és a magyar kultúrpolitikával összevetve vizsgálja az „Il Politecnico”-t övező vitát és annak következményeit. Fried Ilona bemutatja, hogyan kapcsolódik össze irodalom és politika Vittorini regényében, hogyan törekszik az író munkájának autonómiájára, a mindennapi politikai történésektől való távolságtartásra.

Érdekes megoldás a célkeresztbe állított tanulmány, Madarász Klára „középre” elhelyezett írása. Átvezetés ez, kapcsolódási pont a két, kultúrájában, stílusában, művészetéhez való hozzáállásában olyannyira különböző Vittorini és Pavese között: két regény összehasonlító elemzése.

A kötet második része új „utak”-ra vezet az olvasót. Pavese alakjával kilenc szerző foglalkozik. Luigi Tassoni elbeszéléseinek mikrokozmoszába vezeti el az olvasót és a *Tengerpart* (amelyet kamasz- és felnőttkor között megrekedt történetként definiál) egyes kiragadott részeit között kalandozva keresi az írói „idő”-nek a jelentését, illetve magának a műfajnak, az elbeszélésnek a létjogosultságát. Kelemen János és Szabó Tibor írásaikban Pavese költői és elbeszélői világát elemezve szólnak barátairól és szűkebb környezetéről, illetve kiemelik szülőföldjéhez való kötődésének fontosságát, mint művészetének egyik legfontosabb vonását és jellemzőjét. Kelemen János a művekben fellelhető falu-város oppozícióban nem csupán szimbolikus jelentést, hanem konkrét helyszíneket lát: a Langhe vidékét és Torino városét. Szabó Tibor szerint Pavese a nemzetközi kultúra színterén is megőrizte regionális identitását, piemonti Pavese maradt. Puskás István Pasolinivel, míg Szkárosi Endre József Attilával párhuzamban vizsgálja Pavese szövegeit. A két komparatív elemzés közül az előbbi a második világháborút és annak tragédiáját feldolgozni próbáló művészek belső vívódásait, konfliktusait tárja fel, s alapvető lelki különbségeket állapít meg Pavese és Pasolini között. Az utóbbi a depresszió formáinak alapján keres összefüggéseket József Attila és Pavese költészete között (a szerző szerint is jelenlévő, nyilvánvaló eltérések ellenére is). Biernaczky Szilárd Pavese írói forrásait boncolgatja, jellegzetes motívumokat keres a szerző művészetében, valamint kitér az amerikai irodalom jelentős hatására, és a *Diariora*, az írói naplóra is. A naplóval részletesebben Pálmai Nóra foglalkozik a következő tanulmányban, amelyben keserű és kiábrándult, ugyanakkor precíz látleletként jellemzi azt. Szintén Pálmai Nóra jegyzi az „Önarckép két tükörben” című írást, amelyben Pavese és Bianca Garufi közös regénykísérletén, a *Nagy tűzön* keresztül ír Bianca alakjáról és kettejük szellemi összhangjáról. Dávid Kinga az utolsó regényt, *A hold és a máglyákat* értelmezve keres új nézőpontokat Pavese mítosszal kapcsolatos felfogásának, valamint útkeresésének megértéséhez, Pavese és Vico elméletének közös pontjaira rámutatva. A kötet utolsó két írása az irodalom határterületére, a megfilmesített irodalomhoz vezet el bennünket. Bárdos Judit Pavese filmelméleti reflexióinak tárgyalása után Pavese, Antonioni és a film kapcsolatát elemzi, valamint *A barátnők* című alkotás kapcsán a

regény és a filmes adaptáció összevetésére vállalkozik. Alessandro Rosselli zárásként újra összekapcsolja a két művész alakját, elégedetlenül állapítja meg, hogy nagyon kevés filmes feldolgozás született műveikből, a filmipar ez idáig érdemtelenül hanyagolta őket.

Mi a közös Vittoriniben és Paveseben? – tehetné fel a kérdést magában az a szerencsés olvasó, aki kézbe veszi eme tanulmánykötetet. 1908-ban születtek mindketten, s a kötet címlapján éppen rágyújtani készülnek – szólna a humoros válasz, ám komolyra fordítva a szót: több is, mint gondolnánk. Bár ezen írásoknak nem az a célja, hogy a két szerzőt párhuzamba állítva, paralel módon szemlélje életüket és alkotói tevékenységüket, véleményem szerint a kötet végére a kis mozaikdarabokból, részletekből mégis kirajzolódik egy sokszínű kép, a részek egésszé állnak össze.



BALOGH SÁNDOR: ALVÓ LEÁNY I.